

Høringsvar fra Akademiet for yngre forskere til Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-Dir) til forslag til forskrift om undervisnings- og forskningsstillinger- og rekrutteringsstillinger

Oslo/Bergen/Trondheim, 18.april 2024

Akademiet for yngre forskere (AYF) takker for muligheten til å svare på HK-dirs høring om forslag til forskrift for undervisnings- og forskningsstillinger- og rekrutteringsstillinger. Vi takker også for flere møtearenaer i forbindelse med utarbeidelsen av forskriften.

Vi støtter den helhetlige ideen om at det trengs en forenkling av dagens regelverk. Likevel har forslaget til forskrift flere forslag som vi mener bør forandres. Her er våre kommentarer og vi viser til kapittelet og sidetall i høringsnotatet:

Kap. 4.3.4 Felles kvalifikasjonskrav for undervisnings- og forskningsstillingene (s.15) (§2).

AYF støtter forventningen om at utenlandske ansatte i undervisnings- og forskningsstillinger skal være i stand til å bruke norsk som arbeidsspråk innen få år etter ansettelse. Vi mener likevel at språkkravet som foreslås i forskriften (nivå B2 senest tre år etter ansettelsen) er unødvendig rigid. Mange faktorer kan påvirke både evnen til å lære seg språket og viktigheten av norskkompetanse for å fullføre arbeidsoppgavene knyttet til stillingen. Det foreslåtte språkkravet om nivå B2 tar ikke tilstrekkelig hensyn til disse faktorene.

I AYF sitt politisk notat om [språk og språkbruk i akademia](#) foreslo vi derfor å erstatte standardiserte språkkrav med en individuelt tilpasset *progresjonsplan* som bør avtales mellom arbeidstakeren og institusjonen. En slik progresjonsplan vil kunne inneholde tydelige forventninger om hvilket språknivå som bør oppnås etter hvert steg og hvordan institusjonen skal legge til rette for det¹. Videre vil dette kunne bidra til å avklare hva som forventes av språklige ferdigheter og tydeliggjøre hvordan disse skal følges opp i praksis. Samtidig bør institusjonene både fristille hensiktsmessig tidsbruk og dekke de reelle kostnadene, slik at alle ansatte som trenger det får god norskopplæring, inkludert ansatte i midlertidige stillinger og ved forskningsinstitutter utenfor universitets- og høyskolesektoren.

Om B2-språkkravet etter 3 år likevel skulle beholdes i forskriften støtter vi Forskerforbundet sitt forslag om å legge til et nytt ledd i § 2-8 som gir institusjonene mulighet til å gjøre varige unntak fra språkkravet når det ikke er relevant for stillingens oppgaver. Eventuelle unntak bør redegjøres for og godkjennes av institusjonen i tråd med deres språkpolitiske retningslinjer.

Forskriften er også uklar på hva som vil skje i praksis om en ansatt ikke klarer å opparbeide seg den nødvendige B2-kompetansen etter 3 år. På side 28 står det at «*Manglende språkkompetanse vil normalt føre til at den ansatte ikke kan utføre undervisningsoppgaver*». Vi er bekymret for at denne regelen kan føre til et smutthull der vedkommende og/eller deres forskningsmiljø utnytter språkkravet til å bli fritatt undervisningsoppgaver de ikke ønsker seg.

---

¹ Les mer om vårt forslag til progresjonsplan på side 7 i vårt språkpolitiske notat: <https://akademietforyngreforskere.no/wp-content/uploads/2023/01/2023-AYFs-politikk-om-sprak-og-sprakbruk-i-akademia-Endelig.pdf>

Kap. 4.3.10 Førsteamanuensis (s.23) (§2-5)

Vi viser her til begrunnelsen til forslaget:

«Videre foreslår HK-dir et nytt krav om forskningserfaring utover eget doktorgradsprosjekt [...] Kravet tydeliggjør at tre år som stipendiat og arbeid utelukkende med eget doktorgradsprosjekt ikke kvalifiserer for en stilling som førsteamanuensis (s.23)»

AYF er uenig i den foreslåtte endringen og vi mener det er uklart hvilket problem den tar sikte på å løse. Dette siden vi mener at endringen institusjonaliserer et karrierehull mellom stipendiatstilling og førsteamanuensis. Det er i dag allerede utfordrende for ferske doktorer å gå rett fra stipendiatstillinger til førsteamanuensisstillinger. Med dette forslaget vil det bli umulig, spesielt for stipendiater på 3-årskontrakter. Det er svært høy konkurranse om faste stillinger og forskere uten annen erfaring enn en doktorgrad forbigås av andre med høyere kompetanse etter erfaring fra postdoktorstillinger eller andre midlertidige stillinger etter doktorgrad.

I dag er det svært få som får fast jobb i UH-sektoren etter stipendiatperioden, men må opparbeide seg mer erfaring gjennom postdoktorstillinger, innstegsstillinger eller andre midlertidige stillinger, eller jobbe i instituttsektoren eller utenfor akademien. Problemet er derfor ikke at for mange går rett inn i fast jobb i UH-sektoren, tvert imot blir de fleste møtt med stor usikkerhet og midlertidighet etter disputas. Utfordringen er derfor å sørge for økt jobbsikkerhet og ikke institusjonalisere mer midlertidighet som her gjøres i forslaget.

AYF er også bekymret for at forslaget undergraver verdien av forskerutdanningen og doktorgraden ved å gjøre kvalifiseringskravene og karrierestigen uklare. Dette kan føre til utilsiktede konsekvenser som at stipendiater tar på seg ekstraarbeid under stipendiatperioden for å kvalifisere for faste stillinger senere, noe som kan grobunn for utnytting av en allerede sårbar gruppe i UH-sektoren.

Kap. 4.4.2 Sakkyndig komité (s. 30) (§3-2)

AYF ser det som positivt at det tydeliggjøres at alle ansettelser og opprykk skal vurderes av en sakkyndig komite. Vi fraråder derimot å gjennomføre endringsforslaget om at kun 2 av 3 medlemmer i sakkyndig komite trenger å ha kompetanse innen søkerens fagfelt. Formålet med en sakkyndig komite er å gjøre en akademisk vurdering av kandidatene. Eventuelle andre hensyn, som perspektiver fra nærings- og samfunnslivet, bør heller inkluderes tidligere eller i intervjuprosessen for ikke å risikere å kompromittere den faglige integriteten i ansettelses- og opprykksprosesser. Vi støtter forslaget om at det er minst en ekstern i ansettelseskomiteen, men anbefaler ikke at det skal være et krav om at lederen skal være ekstern.

Kap. 4.5.2 Regulering av språkkrav for postdoktorer og stipendiater (s.41) (§4-3, 4-4)

AYF mener språkopplæringskravet som foreslås for utenlandske stipendiater og postdoktorer er lite gjennomtenkt og bør fjernes fra forskriften.

Det foreslåtte kravet er problematisk av flere grunner. For det første vil kravet svekke gjennomføringsgraden blant stipendiater. Allerede i dag går mange stipendiater over tiden og opplever at tiden ikke strekker til. Deres tid til forskning er begrenset til 3 år, og kravet om 15 studiepoeng i norsk vil medføre et kutt i forskningstiden på cirka 3 måneder. I tillegg er det ved flere

Akademiet for yngre forskere

institusjoner allerede krav om å gjennomføre en opplæringsdel på 30 studiepoeng i løpet av doktorgradsperioden, noe som betyr at selve forskningsprosjektet må gjennomføres på kun 2.5 år. Det foreslåtte språkopplæringskravet risikerer dermed å føre til flere forsinkelser og frafall.

For det andre begrunnes språkopplæringskravet i et ønske om å sikre fremtidig tilgang på kompetanse i norske forskningsmiljøer. Det er imidlertid tvilsomt om kravet faktisk vil bidra til et bedre rekrutteringsgrunnlag. De aller fleste stipendiater og postdoktorer som ønsker å fortsette sin vitenskapelige karriere i Norge benytter seg allerede av norskkursene som tilbys (når de får plass i disse, siden kapasiteten på norskkurs allerede er sprengt ved flere universiteter). De som ikke melder seg på slike kurs er ofte forskere som uansett har andre karriereplaner enn å bli i Norge etter doktorgrad eller postdoktorperioden, og som neppe vil ombestemme seg av et pålegg om å fullføre et norskkurs. Norske forskningsmiljøer har heller ikke nok faste vitenskapelige stillinger å tilby til alle stipendiater og postdoktorer. Det er derfor helt naturlig å oppmuntre dem til å opparbeide seg kompetanse som kvalifiserer dem for fremtidige faste stillinger i flere land.

For det tredje kan et krav om å bruke en betydelig andel tid på språkopplæring i en allerede høyt konkurransepreget kvalifiseringsperiode gjøre stipendiat- og postdoktorstillinger i Norge uattraktive for utenlandske søkere. Høyt kvalifiserte søkere som vurderer å akseptere en stilling i Norge har ofte tilbud fra flere land å velge mellom. Da kan et absolutt krav om å lære seg et språk som ikke er relevant for videre karriere (for eksempel fordi man har til hensikt å forlate Norge etter doktorgrad eller postdoktorperioden) føre til at de beste søkerne takker nei til disse stillingene.

For det fjerde vil kravet også påføre store ekstra kostnader til UH-institusjonene, som vil måtte satse store ressurser på å øke kapasiteten til norskkursene, til tross for en allerede svært stram budsjettssituasjon. Tiden som brukes til å delta på norskkursene vil også gå på bekostning av andre arbeidsoppgaver, slik som å bidra i undervisningsaktiviteter. Ifølge forskriften vil språkopplæringskravet nemlig kunne regnes med i «annet karrierefremmende arbeid». UH-institusjonene vil derfor være nødt til å redusere mengden arbeidsoppgaver som kan tildeles utenlandske stipendiater og postdoktorer. Gitt at utenlandske stipendiater og postdoktorer utgjør over halvparten av alle ansatte i rekrutteringsstillinger i Norge i dag er det overraskende at forskriften ikke presiserer hvordan endringen vil kunne finansieres.

Til sist ønsker AYF å påpeke at det foreslåtte språkopplæringskravet medfører en betydelig juridisk risiko, da det er uklart om det er i tråd med EØS-avtalen, spesielt artikkel 4 om likebehandling. Praktisk sett vil kravet føre til ulike arbeidsforpliktelser for stipendiater og postdoktorer basert på deres norskkunnskaper. Dette kan anses som forskjellsbehandling basert på språk, noe som i utgangspunktet er forbudt (forordningen nr. 492/2011) med mindre den kan begrunnes «på grunn av arten av det arbeidet som den ledige stillingen innebærer». Da språkopplæringskravet begrunnes i rekrutteringsbehov og språkpolitiske hensyn (og ikke av behov knyttet til arbeidsoppgavene i seg selv) er det uklart om dette kriteriet er oppfylt. Forholdet til EØS-rett er kort omtalt i forslaget til forskriften, men vurderingen fremstår som tynn og begrenser seg til å forklare at departementet anser tiltaket som «nødvendig». Videre er det tvil om kravets forholdsmessighet, ettersom det vil gjelde for alle stipendiater og postdoktorer, uavhengig av deres planer om å fortsette sin karriere i Norge etter kontraktperioden.

AYF foreslår derfor å fjerne setningen «*Den ansatte skal gjennomføre opplæring tilsvarende minst 15 studiepoeng innen utløpet av åremålsperioden.*» i § 4-3 og § 4-4.

Akademiet for yngre forskere

Setningen som kommer før i begge avsnitt, nemlig «*Dersom den ansatte ikke kan dokumentere ferdigheter i norsk, svensk eller dansk på nivå A2 ved ansettelse, skal institusjonen tilby norskopplæring.*» kan derimot med fordel endres slik at

- ansatte som allerede har noen forkunnskaper i norsk (utover A2), men ikke behersker norsk flytende, også får tilbud om norskopplæring.
- det presiseres at kurstilbudet skal tilbys uten kursavgift for vedkommende.

Vi foreslår derfor å erstatte den overnevnte setningen med «*Dersom den ansatte ikke allerede behersker norsk, svensk eller dansk ved ansettelse, skal institusjonen tilby gratis norskopplæring til minst nivå A2.*».

Kap. 6: Økonomiske og administrative kostnader (s.55)

I forslaget til forskriften skriver HK-Dir at det ikke vil være noen betydelige økonomiske og administrative kostnader. AYF antar at forskriftsendringene vil ha betydelige økonomiske og administrative kostnader, spesielt hvis språkopplæringskravet for stipendiater og postdoktorer innføres. I forbindelse med utarbeidelsen av vår språkpoltiske rapport rapporterte en betydelig andel institusjoner at det var full kapasitet på språkkursene. Vi ser også det samme i flere av høringsinnspillene som er sendt inn fra institusjonene til denne høringen².

På vegne av Akademiet for yngre forskere

Feroz Mehmood Shah
Leder

Bjørn Kristian Danbolt
Generalsekretær

Arbeidsgruppe for å utarbeide høringssvaret har bestått av: Feroz M. Shah, Ragnhild I. Jacobsen, Marte Haaland, Pierre Lison, Ingvild Reymert og Bjørn Kristian Danbolt

---

² [NTNU i sitt høringsinnspill](#) kommentert at det vil bli betydelige økonomiske konsekvenser (s.2). [Oslo Universitetssykehus \(OUS\)](#) har kommentert at de ikke vil kunne tilby dette (s.2). [UiA](#) er også sterkt kritiske til forslaget og de mener at «...kostnaden vil være for høy da innfrielse av språkkravet vil kunne ta fokus bort fra selve forskningsprosjektet og skape et unødvendig press på kandidaten» (s.3). Hentet fra mottatte høringsinnspill sendt inn til HK-dir per 18.04.2024.